

Μέθοδοι Έρευνας στις Κοινωνικές Επιστήμες και στην Εκπαιδευτική Έρευνα

Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών Σπουδών “Ειδική Αγωγή”

Ηρώ Βούλγαρη, Διονύσης Μάνεσης
ΤΕΑΠΗ ΕΚΠΑ

Έννοιες και Μεταβλητές

Έννοιες και Μεταβλητές

- Ποιοτική έρευνα: **έννοιες, κεντρικά φαινόμενα**
 - Το ζήτημα ή η διαδικασία που επιθυμεί να μελετήσει ο ερευνητής.
 - Βαθιά κατανόηση του φαινομένου X και εξωτερικές δυνάμεις διαμορφώνουν το X και διαμορφώνονται από αυτό
- Ποσοτική έρευνα: **μεταβλητές**
 - Προκύπτουν από τα **ερευνητικά ερωτήματα και τις υποθέσεις**
 - Είναι απαραίτητος ο προσδιορισμός τους
 - Καθορίζουν τα **εργαλεία συλλογής δεδομένων** και την περαιτέρω ανάλυσή τους

Ερωτήματα Ποιοτικής Έρευνας

- Πιο ανοιχτά από την ποσοτική έρευνα
- Περιγραφικά π.χ. “Τι συνέβη;”
- Ερμηνευτικά π.χ. “Ποια ήταν η σημασία αυτού που συνέβη για τους ανθρώπους;”
- Προσανατολισμένα στη διαδικασία π.χ. “Τι συνέβη μέσα στο χρόνο;”

Λειτουργικοί Ορισμοί στην Ποσοτική Έρευνα

- Αφού αποφασιστεί το **κοινωνικό φαινόμενο** και η **θεωρητική έννοια** που θα μελετηθεί...
 - π.χ. η ικανοποίηση από την εργασία, η ανομία, ο πολιτικός προσανατολισμός, θρησκευτικότητα, στάση απέναντι στη χρήση του Διαδικτύου
- Η έννοια θα πρέπει να **συγκεκριμενοποιηθεί**, να μεταφερθεί στο εμπειρικό (πρακτικό) επίπεδο
- Έτσι ώστε να μπορεί να μετρηθεί μέσω της συλλογής δεδομένων
 - π.χ. με ερωτηματολόγιο, τυποποιημένη παρατήρηση, πείραμα
- Να δοθεί, δηλαδή, ένας **λειτουργικός ορισμός** της κάθε έννοιας που αναφέρεται στις υποθέσεις μας.
- Τα κοινωνικά φαινόμενα δεν γίνονται τα ίδια αντιληπτά αλλά εκτίθενται μέσα από τις **μετρήσιμες ιδιότητες** που έχουν

Παράδειγμα Λειτουργικού Ορισμού στην Ποσοτική Έρευνα

- **Θεωρητική Υπόθεση:** Σύμφωνα με μια θεωρία για την παρεκκλίνουσα συμπεριφορά, όσο πιο **θρησκευόμενο** είναι ένα άτομο τόσο μικρότερη είναι η πιθανότητα εκδήλωσης κάποια μορφή παρέκκλισης
- Λειτουργικός ορισμός **θρησκευτικότητας**:
 - Πτυχές: Τελετουργική, Ιδεολογική, Γνωστική, Τρόπος ζωής
 - Παράδειγμα ερώτησης (π.χ. στο ερωτηματολόγιο) που συνδέεται με την τελετουργική διάσταση: *Πόσο συχνά πηγαίνετε στην εκκλησία;*
- Ο δείκτης του βαθμού **θρησκευτικότητας** ενός ατόμου προκύπτει από την ενοποίηση των στοιχείων (που προέκυψαν από τις απαντήσεις) από τις διάφορες ερωτήσεις.

Παραδείγματα ερωτήσεων (π.χ. ερωτηματολογίου) για τη μέτρηση μίας έννοιας

- Η **χρησιμότητα** των ψηφιακών παιχνιδιών για τη μάθηση:
 - Τα ψηφιακά παιχνίδια βελτιώνουν τις επιδόσεις μου (1-5 κλίμακα)
 - Αυξάνουν την αποτελεσματικότητά μου (1-5 κλίμακα)
 - Αυξάνουν τη μαθησιακή μου παραγωγικότητα (1-5 κλίμακα)
 - Βοηθούν να πάρουν τα παιδιά καλύτερους βαθμούς (1-5 κλίμακα)
- **Ευκολία χρήσης** ψηφιακών παιχνιδιών
 - Ξέρω πώς να χρησιμοποιήσω ένα ψηφιακό παιχνίδι στην τάξη
 - Μου είναι εύκολο να χρησιμοποιήσω ένα ψηφιακό παιχνίδι μέσα στην τάξη
 - Η αλληλεπίδρασή μου με το παιχνίδι στην τάξη είναι σαφής και κατανοητή
- **Επίπεδο εμπειρίας** με τα ψηφιακά παιχνίδια
 - Μου αρέσει να παίζω ψηφιακά παιχνίδια
 - Παίζω συχνά ψηφιακά παιχνίδια
 - Σε σχέση με άλλα άτομα της ηλικίας μου, παίζω πολλά ψηφιακά παιχνίδια
 - Παίζω διαφορετικά είδη ψηφιακών παιχνιδιών

Μέθοδοι Συλλογής Δεδομένων

Μέθοδοι Συλλογής Δεδομένων

Μέθοδος Συλλογής Δεδομένων	Είδη Δεδομένων	Ποσοτικά Δεδομένα	Ποιοτικά Δεδομένα
Συνέντευξη <ul style="list-style-type: none">• Ανοιχτή Ημιδομημένη Δομημένη• Ατομική Ομαδική (focus groups)	Απομαγνητοφώνηση της συνέντευξης		X
Παρατήρηση	Σημειώσεις πεδίου, βίντεο, φωτογραφίες		X
Πρωτογενές υλικό	κείμενα, έγγραφα, βίντεο, ζωγραφιές, συζητήσεις από φόρουμ/κοινωνικά δίκτυα, συγγράμματα, εργασίες μαθητών, διαγωνίσματα, εφημερίδες, σχολικά βιβλία, κ.α.	?	X
Ερωτηματολόγιο	Απαντήσεις ερωτηματολογίου	X	?
Τυποποιημένη συνέντευξη (κλειστά ερωτήματα)	Απαντήσεις συνέντευξης	X	
Πείραμα	Μετρήσεις από τεστ, ερωτηματολόγια, κλπ	X	?

Παράδειγμα:

Συνέντευξη για Ποσοτική ή για Ποιοτική Έρευνα

Ποια από τις δύο παρακάτω ερωτήσεις εντάσσεται σε συνέντευξη **ποιοτικής** έρευνας και ποια σε **ποσοτικής** έρευνας;

1. «Σε επηρέασε ο πατέρας σου στην επιλογή των σπουδών σου;»
2. «Πώς αποφάσισες να σπουδάσεις Οικονομία;»

Άλλα ποιοτικά δεδομένα

- Οπτικά μέσα: φωτογραφίες, αφίσες, ζωγραφιές, κα.
- Ακουστικά μέσα: ραδιοφωνικά προγράμματα, ηχογραφήσεις, κα.
- Συνδυασμό μέσων: τηλεοπτικά προγράμματα, δικτυακοί τόποι, κα.
- Άλλα επιστημονικά άρθρα

Προσοχή:

- Υλικό που απαντά στα ερευνητικά ερωτήματα
- Εξασφάλιση άδειας πριν από τη χρήση του;
- Ακρίβεια και αυθεντικότητα υλικού;
- Συγκέντρωση και οργάνωσή του
- **Πώς έγινε η επιλογή των δεδομένων** (π.χ. κειμένων, βίντεο); Με ποια διαδικασία; Με ποια κριτήρια;
- Η διαδικασία και τα κριτήρια επιλογής περιγράφονται στην εργασία!
 - π.χ. σε εργασίες που αφορούν **συστηματική βιβλιογραφική επισκόπηση** του πεδίου, όπου τα δεδομένα αποτελούν ερευνητικά άρθρα

ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΕΙΣ

Συνέντευξη: Χαρακτηριστικά

- Ανοιχτή εξερεύνηση θεμάτων (συμβατή με Ποιοτικές Έρευνες)
- Μεγαλύτερη **εμβάθυνση** στις αντιλήψεις, απόψεις, στάσεις, εμπειρίες των συμμετεχόντων – θέματα που πιθανόν να μην αποκαλύπτονταν σε ερωτηματολόγιο
- Δυνατότητα τροποποίησης/ **προσαρμογής** των ερωτημάτων εάν δεν είναι σαφή στους συμμετέχοντες
- Επιδιώκεται η **διερεύνηση απαντήσεων** του ατόμου
- Πιο **πλήρεις απαντήσεις**
- Έλλειψη ανωνυμίας από τους συμμετέχοντες (**Εν επιγνώσει συγκατάθεση στην έρευνα/ Informed Consent Forms!**)
- Δυνατότητα / Απαιτείται ανάπτυξη **εμπιστοσύνης**, καλής επικοινωνίας μεταξύ ερευνητή - συμμετέχοντα

Ερωτηματολόγιο: Χαρακτηριστικά

- Δυνατότητα για συμμετέχοντες από μεγαλύτερη **γεωγραφική περιοχή**
- Με μικρότερο **κόστος**
- Περισσότερο **συστηματικό** από τη συνέντευξη, δομημένο (συμβατό με Ποσοτικές Έρευνες)
- Επιδιώκεται η εύρεση του **μέσου όρου**, μέσης τιμής, διαμέσου, κ.ο.κ. των απαντήσεων μιας ομάδας ατόμων
- Οι συμμετέχοντες **δεν επηρεάζονται από τον ερευνητή** / δεν κατευθύνονται σε συγκεκριμένες απαντήσεις (?)
- Ανωνυμία συμμετεχόντων

Συνέντευξη: Είδη ανάλογα με τη δομή

- Αδόμητη (unstructured)
 - «δύσκολα» θέματα, ψυχολογικά ευαίσθητα
 - Συνεχής προσαρμογή ερωτημάτων
 - Υποκειμενική, χρονοβόρα
- Ημι-δομημένη (semistructured)
 - Συγκεκριμένες, δομημένες ερωτήσεις
 - Ακολουθούνται από ανοιχτές ερωτήσεις ανάλογα με τις απαντήσεις των συμμετεχόντων – αυτό το επίπεδο ερωτήσεων μπορεί να διαφέρει ανάλογα με τις απαντήσεις του συμμετέχοντα
- Δομημένη (structured)
 - Συγκεκριμένα ερωτήματα, ναι/όχι
 - Μεγαλύτερος βαθμός συμμετοχής από τα ερωτηματολόγια, λιγότερα “missing values”

Συνέντευξη: Είδη ανάλογα με το πλήθος συμμετεχόντων

- **Ατομικές** συνεντεύξεις
- **Ομαδικές** συνεντεύξεις (focus groups)
 - Προσοχή στις σχέσεις / ρόλους των συμμετεχόντων!
 - Ετερογενείς ή ομοιογενείς ομάδες;
 - Ο ερευνητής: περισσότερο συντονιστικό ρόλο, ερωτήματα που προκαλούν συζήτηση

Συνέντευξη: ερωτήσεις

- Ερωτήσεις **άμεσα σχετικές** με τους ερευνητικούς στόχους ή υποθέσεις
- Πιλοτική δοκιμή
- Οι ερωτώμενοι **γνωρίζουν τα θέματα** που πραγματεύεται η συνέντευξη;
 - Π.χ. «ο ενταξιακός ρόλος και η εφαρμογή της παράλληλης στήριξης;»
- Οι ερωτώμενοι **έχουν την ικανότητα** να διατυπώνουν τις απόψεις τους;
 - Π.χ. παιδιά προσχολικής ηλικίας
- Γλώσσα **κατανοητή** στους ερωτώμενους
- **Σαφείς, συγκεκριμένες** ερωτήσεις, που περιέχουν μία ιδέα/έννοια
- Απλές **παροτρύνσεις** για εμπάθυση «*Μπορείς να μου πεις περισσότερα γι' αυτό;*»
- Οι πιο **σύνθετες, αμφιλεγόμενες** ερωτήσεις – στο τέλος
- **Όχι πολλές κλειστές ερωτήσεις** στη σειρά
- **Όχι ερωτήματα που καθοδηγούν τις απαντήσεις**
- **Όχι υπερβολικά πολλές ερωτήσεις**

Ερωτηματολόγιο: Διατύπωση ερωτήσεων

- **Λεξιλόγιο απλό και κατανοητό.** Πρέπει να λαμβάνονται υπόψη τα υποκείμενα που απαντούν στις ερωτήσεις. Δεν χρησιμοποιούνται τεχνικού όροι και ιδιωματικές εκφράσεις
- **Μονοδιάστατες ερωτήσεις** πρέπει να αναφέρεται ένα μόνο θέμα. Για παράδειγμα η ερώτηση «*κατά τη γνώμη σας πρέπει να αυξηθούν οι γάμοι και να μειωθούν τα διαζύγια;*» περιλαμβάνει δυο διαφορετικά θέματα
- **Ουδετερότητα της διατύπωσης.** Δεν πρέπει να υπάρχουν ιδεολογικά φορτισμένες ή μεροληπτικές διατυπώσεις όπως: «*ιμπεριαλισμός*», «*πλουτοκρατία*», «*αξιοκρατία*». Δεν πρέπει να υπάρχουν ερωτήσεις ιδανικής απάντησης όπως π.χ. «*πιστεύεται ότι όλοι οι άνθρωποι πρέπει να έχουν ίσα δικαιώματα;*» επίσης, για τις στάσεις πρέπει να μη υπάρχει μόνο μια εναλλακτική απάντηση π.χ. «*ορισμένοι πιστεύουν ότι η τηλεόραση βλάπτει τα παιδιά εσείς συμφωνείτε;*»
- **Οι ερωτήσεις δεν πρέπει να προϋποθέτουν γνώσεις** που δεν έχει ο ερωτώμενος. Π.χ. «*η πρόβλεψή σας για το εκλογικό αποτέλεσμα συμφωνεί με τις δημοσκοπήσεις του τελευταίου μήνα;*»
- Οι ερωτήσεις θα πρέπει να **σύντομες και λιτές**. Δεν πρέπει να ξεπερνά τις 20 λέξεις
- Ερωτήσεις σχετικές με **δημογραφικά**, κοινωνικο-οικονομικά χαρακτηριστικά π.χ. φύλο, οικογενειακή κατάσταση, επάγγελμα, μόρφωση.
- Το κύριο μέρος του ερωτηματολογίου περιλαμβάνει **υποκειμενικές ερωτήσεις στάσεων ή αντιλήψεων** π.χ. *είστε ικανοποιημένος από την άσκηση της κυβερνητικής πολιτικής για το περιβάλλον;*

Παραδείγματα Ερωτήματα συνεντεύξεων

Ποια από τις δύο ερωτήσεις;
Πότε;

1. *«Ποια είναι η γνώμη σας για την εκπαιδευτική πολιτική της κυβέρνησης;»*
2. *«Θεωρείτε την εκπαιδευτική πολιτική της κυβέρνησης ευνοϊκή;»*

Πώς σχολιάζετε τις ερωτήσεις; Θα τις χρησιμοποιούσατε σε μια ομαδική συνέντευξη;

1. *«Έχετε προβλήματα με τον διευθυντή του σχολείου σας;»*
2. *«Πείτε μου για τη σχέση σας με τον διευθυντή του σχολείου σας»*

Συνέντευξη: Πραγματοποίηση

- Μέσω **τηλεφώνου** (skype, chat, zoom, κλπ.) ή **πρόσωπο με πρόσωπο**
- Καταγραφή με **σημειώσεις** χειρόγραφες ή σε υπολογιστή ή **ηχογράφηση**
- **Ενημέρωση** για τη διαδικασία, πιθανά οφέλη για τον συμμετέχοντα (**Πληροφορημένη Συγκατάθεση**)
- Ανάπτυξη **φιλικής** ατμόσφαιρας, κοινωνική συζήτηση
- Ο ερευνητής **μιλά λιγότερο** από τον ερωτώμενο
- **Όχι ανάκριση!**
- **Καμία υπόνοια αποδοκιμασίας από τον ερευνητή!**

Συνέντευξη: Ανάλυση Δεδομένων

- Ανάλυση **κλειστών** ερωτήσεων: στατιστική ανάλυση
- Ανάλυση **ανοιχτών** ερωτήσεων: απαιτεί **σχήμα κωδικοποίησης**, κατηγορίες (αναδυσόμενα από τα δεδομένα ή προκαθορισμένο)

Παρατήρηση

Παρατήρηση: Χαρακτηριστικά

- Παρατήρηση συμπεριφορών, κοινωνικού και φυσικού περιβάλλοντος
- Για διερεύνηση των κοινωνικών στάσεων των ατόμων:
 - Πιο **έγκυρα** αποτελέσματα με παρατήρηση* σε φυσικό, ρεαλιστικό περιβάλλον (αντί για συνέντευξη, ερωτηματολόγιο)
 - *εφόσον είναι συστηματική, έγκυρη και αξιόπιστη η διαδικασία
- **Χρονοβόρα** – για να είναι αξιόπιστα τα αποτελέσματα

Παρατήρηση: Είδη ανάλογα με την προσέγγιση

Ποσοτική

- Καθορισμός μεταβλητών παρατήρησης
- Φόρμες καταγραφής παρατήρησης
- Παρατήρηση 1 μεταβλητής/ερευνητή ή εναλλαγή παρατήρησης 1 μεταβλητής ανά χρονικά διαστήματα
 - Π.χ. Παρατήρηση συμπεριφοράς εκπαιδευτικού ή παρατήρηση συμπεριφοράς μαθητών;
- **Καταγραφή:** χρονικής διάρκειας μιας ενέργειας, συχνότητα εμφάνισης, τύπου συμπεριφοράς ανά τακτά χρονικά διαστήματα (π.χ. ανά 3 δευτερόλεπτα συμπεριφορά συγκεκριμένων μαθητών), συνεχής καταγραφή όλων των ενεργειών/συμπεριφορών (σύμφωνα με το ερευνητικό ερώτημα) ατόμου/ομάδας για συγκεκριμένο χρονικό διάστημα
- **Ανάλυση:** στη συνέχεια κατηγοριοποίηση/κωδικοποίηση, στατιστική ανάλυση

Ποιοτική

- **Σφαιρική** επισκόπηση συμπεριφορών και πλαισίου (όχι εστιασμένη όπως η ποσοτική)
- **Ευέλικτη**, παρατήρηση φαινομένων όπως αναδύονται (όχι προκαθορισμένες υποθέσεις, ερωτήματα, στόχοι όπως στην ποσοτική παρατήρηση)
- **Διαφορετικές δεξιότητες ερευνητή** απ' ότι κατά την ποσοτική παρατήρηση: π.χ. συγκεκριμένη, αναλυτική περιγραφή – εστίαση σε φαινόμενα και μετατόπιση της εστίασης
- Στόχος όχι η ουδετερότητα - καταγραφή και ερμηνεία και των **συναισθημάτων του ερευνητή**
- **Σημειώσεις πεδίου:** περιγραφικές, αναστοχαστικές, λεπτομερείς και συγκεκριμένες (όχι ασαφείς και γενικές), οπτικές λεπτομέρειες (π.χ. σκίτσα, φωτογραφίες)

Πίνακας 1. Δείγμα φόρμας παρατήρησης

Παράδειγμα
φόρμας
ποσοτικής
παρατήρησης

1. Σημειώστε κάθε ερώτηση που έκανε ο δάσκαλος σε κάθε μία από τις ακόλουθες κατηγορίες (παρατηρήστε τα 15 πρώτα λεπτά κάθε μαθήματος)		
	Συχνότητα	Σύνολο
α) Ζητά από τους μαθητές να λύσουν ένα πρόβλημα στον πίνακα.	VVVV	4
β) Ζητά από τους μαθητές να λύσουν ένα πρόβλημα στα θρανία τους.	VVVVVVV	7
γ) Ρωτά τους μαθητές εάν έχουν ερωτήσεις ή εάν κατάλαβαν το μάθημα.	VV	2
δ) Άλλη ερώτηση.	VVVVV	5
	Σύνολο	18
2. Κάθε φορά που ο δάσκαλος ζητά από ένα μαθητή να λύσει ένα πρόβλημα, σημειώστε το επίπεδο δυσκολίας του προβλήματος σε κλίμακα 1-5.		
	Συχνότητα	Σύνολο
1 δύσκολο	VVV	3
2	V	1
3 μέτριο	VVVVV	5
4	V	1
5 εύκολο	V	1
	Σύνολο	11*

* Εδώ το σύνολο θα πρέπει να είναι το ίδιο με το σύνολο των κατηγοριών (α) και (β) στο ερώτημα 1. Προσαρμογή από το Gall et al., 2002: 260.

Παρατήρηση: Είδη ανάλογα με την συμμετοχή του ερευνητή

- Συμμετοχική
-
-
- Μη συμμετοχική

Παρατήρηση: Είδη ανάλογα με το εάν τα άτομα γνωρίζουν ότι παρατηρούνται

- Αθέατη

- Σε φυσικό περιβάλλον, τα άτομα δεν γνωρίζουν ότι παρατηρούνται
- Θέματα ηθικής και δεοντολογίας
- Εγκρίνεται όταν: δεν υπάρχει κανένας κίνδυνος για τα άτομα, εξασφάλιση ανωνυμίας, αδύνατος άλλος τρόπος συλλογής δεδομένων, σημαντικά οφέλη

- Θεατή

- Επιρροή της συμπεριφοράς των συμμετεχόντων (π.χ. μαθητών ή εκπαιδευτικού)
- Επισκέψεις ερευνητή πριν από την παρατήρηση για εξοικείωση
- Περιγραφή του στόχου της παρατήρησης μετά την ολοκλήρωση, επιβεβαίωση επιστευτικότητας και ανωνυμίας, όχι κριτική αξιολόγηση

Παρατήρηση: Είδη και συνδυασμοί

- Αθέατη, ποσοτική παρατήρηση
- Θεατή, μη συμμετοχική, ποιοτική παρατήρηση
- Κ.Ο.Κ

Παρατήρηση: σημεία προσοχής!

- Απαιτείται αξιοπιστία! Κατά την καταγραφή. Κατά την ανάλυση.
- **Σφάλματα** βαθμολόγησης: υπερβολική επιείκεια, το φαινόμενο του «φωτοστέφανου»
- **Παράληψη** καταγραφής συμβάντος (π.χ. Όταν πολύ συχνό ή πολύ σπάνιο), κόπωση-μείωση κινήτρου ερευνητή
- **Αναγνώριση προκαταλήψεων** και προσωπικών αντιδράσεων ως μέρη του φαινομένου (λιγότερη έμφαση σε αντικειμενικότητα από τις ποσοτικές παρατηρήσεις) - τα περιγράφουν, αναλύουν (στην ποιοτική προσέγγιση)
- **Προσωπικές προκαταλήψεις** ερευνητή (bias) για ομάδα στόχου π.χ. παρατήρηση δημιουργικότητας & παιδιά με ειδικές ανάγκες > απαιτείται αποφυγή κατηγοριών/κωδικών με αρνητικό ή θετικό περιεχόμενο
- **Συμφωνία** μεταξύ ερευνητών κατά την καταγραφή της παρατήρησης και κατά την **ανάλυση** ή συμφωνία στις κωδικοποιήσεις 1 ερευνητή (διαβαθμολογική / ενδοβαθμολογική αξιοπιστία)
- **Όχι παραποίηση** των παρατηρήσεων. Μελέτη πολλαπλών απόψεων, λεπτομερής περιγραφή για έλεγχο ευρημάτων από τον αναγνώστη

Παράδειγμα

Θέμα μελέτης:

«η συνεργασία μεταξύ εκπαιδευτικού παράλληλης στήριξης και εκπαιδευτικού γενικής παιδείας: πρακτικές, παράγοντες, προβλήματα»

Ποια μέθοδο συλλογής δεδομένων; Γιατί/πότε;

Παράδειγμα: ευρωπαϊκό ερευνητικό έργο

- Στο πλαίσιο ενός ευρωπαϊκού ερευνητικού έργου θέλετε να μελετήσετε ένα συγκεκριμένο φαινόμενο που αναδύεται στο πλαίσιο της τάξης, και ένας από τους τρόπους συλλογής δεδομένων που χρησιμοποιείτε είναι η **παρατήρηση σε τάξεις**, σε φυσικό περιβάλλον.
- Θα πρέπει να συγκεντρωθούν δεδομένα από διαφορετικές τάξεις, σε διαφορετικές χώρες, από διαφορετικούς ερευνητές που συνεργάζονται στο πλαίσιο αυτού του ευρωπαϊκού ερευνητικού έργου.
- Τα δεδομένα αυτά στη συνέχεια θα πρέπει να αναλυθούν για να εξαχθούν τα συμπεράσματα.
- Θα προτείνατε να χρησιμοποιηθεί μια ποσοτική ή μια ποιοτική προσέγγιση για τη συλλογή δεδομένων μέσω παρατήρησης; Για ποιο λόγο;

Παράδειγμα: ευρωπαϊκό ερευνητικό έργο

Πρωτόκολλο Παρατήρησης

- Στο προηγούμενο παράδειγμα, σκεφτείτε ότι θα πρέπει να παρατηρηθούν και να καταγραφούν φαινόμενα **για τους ίδιους άξονες και με τον ίδιο τρόπο** από όλους τους ερευνητές, προκειμένου κατά την ανάλυση να μπορούν να **συγκριθούν** τα στοιχεία από κάθε χώρα μεταξύ τους.
- Θέλετε, για παράδειγμα, να καταγράψουν όλοι οι ερευνητές την **εμπλοκή των μαθητών** κατά τη διάρκεια του μαθήματος, με τα ίδια κριτήρια και με την ίδια διαδικασία.
- Μια πιο ελεύθερη και μη δομημένη διαδικασία παρατήρησης θα ενείχε τον κίνδυνο ο κάθε ερευνητής να καταγράψει διαφορετικά φαινόμενα και ενέργειες των μαθητών, ή να εστιάσει σε διαφορετικούς παράγοντες κάνοντας έτσι τη σύγκριση μεταξύ των μαθητών διαφορετικών χωρών δύσκολη.

Επιλογή Δείγματος

Επιλογή Συμμετεχόντων (ή Δείγματος)

- **Γενίκευση σε πληθυσμό** (ποσοτικές έρευνες) \neq **Κατανόηση φαινομένου** (ποιοτικές έρευνες)
- Στην ποιοτική έρευνα
 - η επιλογή δείγματος πιο ευέλικτη από την ποσοτική μεθοδολογία
 - δυνατότητα προσαρμογής κατά τη διάρκεια συλλογής δεδομένων
- Συνήθως μικρό δείγμα, ή μια περίπτωση
 - π.χ. ένας εκπαιδευτικός, ένα συμβάν, μια ομάδα εκπαιδευτικών που εφαρμόζουν κάποια πρακτική

Επιλογή Συμμετεχόντων (ή Δείγματος)

Στην ποιοτική έρευνα συνήθως **δειγματοληψία σκοπιμότητας**:

- Επιλογή περιπτώσεων **πλούσιων** σε πληροφορία
 - π.χ. εκπαιδευτικοί που εφαρμόζουν συγκεκριμένη πρακτική & θετικοί στο να συμμετέχουν στην έρευνα

Παραδείγματα Δειγματοληψίας Σκοπιμότητας

- **Ακραίες ή αποκλίνουσες περιπτώσεις** (extreme or deviant case sampling): π.χ. περιπτώσεις εξαιρετικής επιτυχίας. Αντιπροσωπευτικότητα;
- **Δειγματοληψία έντασης** (intensity sampling): έντονο το ενδιαφέρον φαινόμενο αλλά όχι ακραίο
- **Δειγματοληψία μέγιστης ποικιλίας-ανομοιογένειας** (maximum variation heterogeneity sampling): π.χ. σχολεία σε διαφορετικές (κοινωνικά, οικονομικά) περιοχές
- **Ομοιογενή δείγματα** (homogeneous samples): π.χ. σχολεία που εφαρμόζουν μια συγκεκριμένη πρακτική, σχολεία με ένα κοινό χαρακτηριστικό
- **Δειγματοληψία τυπικής περίπτωσης** (typical case sampling): π.χ. τυπικά σχολεία για δοκιμή παρέμβασης και δυνατότητα γενίκευσης
- **Δειγματοληψία κρίσιμης περίπτωσης** (critical case sampling): π.χ. επιλογή σχολείου που το πρόγραμμα θα ήταν πολύ δύσκολο να πετύχει
- **Δειγματοληψία πολιτικά σημαντικών περιπτώσεων** (sampling politically important cases): όπως η κρίσιμη περίπτωση, αλλά με πολιτικό περιεχόμενο
- **Δειγματοληψία κριτηρίου** (criterion sampling): επιλογή περιπτώσεων που καλύπτουν ένα ή περισσότερα κριτήρια π.χ. απόφοιτοι παιδαγωγικών τμημάτων

Patton (2002) στο Ίσαρη και Πουρκός (2015)

Παραδείγματα Δειγματοληψίας Σκοπιμότητας

- **Δειγματοληψία χιονοστιβάδας** ή αλυσιδωτή δειγματοληψία (snowball or chain sampling): άτομα-κλειδιά οδηγούν στον εντοπισμό άλλων
- **Θεωρητική δειγματοληψία** ή δειγματοληψία λειτουργικού πλαισίου (theory-based or operational construct sampling): π.χ. επιλογή παιδιών συγκεκριμένης ηλικίας για μελέτη αντίστοιχου σταδίου γνωστικής ανάπτυξης Piaget, βασίζεται σε προϋπάρχουσα θεωρία
- **Σκόπιμη τυχαία δειγματοληψία** (purposeful random sampling): όπως στην ποσοτική μεθοδολογία, όμως όχι για αντιπροσωπευτικότητα πληθυσμού, αλλά για μείωση μεροληψίας δειγματοληψίας, για αξιοπιστία
- **Ευκαιριακή ή αναδυόμενη δειγματοληψία** (opportunistic or emergent sampling): προσαρμόζεται κατά τη διάρκεια π.χ. αρχή με ακραία περίπτωση και στη συνέχεια τυπική περίπτωση
- **Συνδυασμός στρατηγικών σκόπιμης δειγματοληψίας** (Combination of mixed purposeful sampling): σχεδιασμός που ενσωματώνει πολλαπλές δειγματοληπτικές στρατηγικές
- **Δειγματοληψία ευκολίας** (Convenience sampling)

Patton (2002) στο Ίσαρη και Πουρκός (2015)

Βιβλιογραφία

- Ίσαρη, Φ., Πουρκός, Μ., 2015. *Ποιοτική μεθοδολογία έρευνας*. [ηλεκτρ. βιβλ.] Αθήνα:Σύνδεσμος Ελληνικών Ακαδημαϊκών Βιβλιοθηκών. Διαθέσιμο στο: <http://hdl.handle.net/11419/5826>
- Gall, Meredith Damien, Walter R. Borg, and Joyce P. Gall. *Educational research: An introduction*. Longman Publishing, 1996.